

Brennmaneter

Brennmaneter er kjente sommergjester i både skjærgården og fjordene. Vi støter på dem når vi skal bade eller vi kan få dem i garnet. I begge tilfeller er det stor fare for at vi kommer i kontakt med brenntrådene der de sviende neslecellene sitter.

AV JAN HELGE FOSSÅ

I våre farvann har vi to arter brennmanet. Av disse er rød brennmanet mest vanlig, mens blå brennmanet er litt sjeldnere. Den blå har en sørlig utbredelse, og finnes langs Sør- og Vestlandet. Den røde brennmaneten er en kaldtvannsart som finnes langs hele norskekysten. Det sies at begge artene brenner omtrent like kraftig. En annen blålig stormanet er glassmaneten, denne må ikke forveksles med blå brennmanet. Glassmaneten brenner ikke mennesker, og har fire tydelige og karakteristiske ringer på overflaten. Dette er eggene.

DRIVER MED STRØMMEN

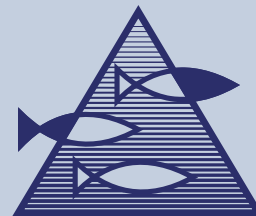
Maneter er planktondyr som i stor grad er prisgitt vær og vind med tanke på hvor de havner. De kan svømme, men svømmer helst for å regulere dybden, ikke for å komme seg fremover. Siden brennmanetene ikke liker varmt vann, søker de ned under de varme overflatelagene om sommeren. Når de likevel opptrer i overflaten, er det fordi strømmen tar dem med seg og ofte stuer dem sammen bak nes, i bukter og i havnebasseng.

Vi forbinder maneter med sommer, sol og varme. Selv om manetene egentlig liker kaldt vann best, er det flest

Hvorfor svir eller brenner manetene?

Tett i tett på brenntrådene til manetene sitter det nesleceller som inneholder en gift som lammer eller dreper byttedyr som plankton og fiskelarver. Ved berøring spretter en pil ut av cellen og sprøyter gift inn i huden. Glassmaneten har svak gift, og vi kjenner ikke noe ved berøring, mens brennmaneten svir kraftig. I varmere strøk finnes noen maneter som er så giftige at de kan være dødelige for mennesker som blir brent.

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
INSTITUTE OF MARINE RESEARCH

Nordnesgaten 50
Postboks 1870 Nordnes
NO-5817 Bergen
Tel.: 55 23 85 00
Faks: 55 23 85 31

www.imr.no

**HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
AVDELING TROMSØ**

Sykehusveien 23
Postboks 6404
NO-9294 Tromsø
Tlf.: 77 60 97 00
Faks: 77 60 97 01

**HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
FORSKNINGSSTASJONEN FLØDEVIGEN**

Nye Flødevigveien 20
NO-4817 His
Tlf.: 55 23 85 00
Faks: 37 05 90 01

**HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
FORSKNINGSSTASJONEN AUSTEVOLL**

NO-5392 Storebø
Tlf.: 55 23 85 00
Faks: 56 18 22 22

**HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
FORSKNINGSSTASJONEN MATRE**

NO-5984 Matredal
Tlf.: 55 23 85 00
Faks: 56 36 75 85

**AVDELING FOR SAMFUNNSKONTAKT
OG KOMMUNIKASJON**

Tlf.: 55 23 85 38
Faks: 55 23 85 55
E-post: informasjonen@imr.no

KONTAKTPERSONER:

Jan Helge Fosså
55 23 85 33
jan.helge.fossaa@imr.no

FAGGRUPPE:

Bunnhabitat og skaldyr

Brennmaneter

maneter om sommeren siden det er mest mat i sjøen på denne årstiden. Maneter er rovdyr og spiser planktonkrepsdyr, andre maneter, fiskeyngel og det de ellers kan fange med brenntrådene.

LIVSSYKLUS

Brennmaneten er verdens største polyppdyr, og kan bli opptil to meter i diameter og ha 30 meter lange tråder. De har en relativt komplisert livssyklus. Om våren vokser de fra bitte små til store maneter. Utpå sommeren slipper hann-manetene ut spermier som svømmer bort til hunn-manetene og befrukter eggene i magehulen. Her klekkes det små larver som etter hvert legger på svøm. Etter en stund slår larvene seg ned på bunnen og forvandles til små polypper som kan leve i mange år. Om våren dannes bitte små maneter som snøres av fra toppen av polyppen. Disse små manetene må man bruke mikroskop for å se, men de vokser fort, og etter kort tid kan vi se dem i store mengder – og livssyklusen er sluttet. De voksne manetene dør om vinteren,

men arten overlever i form av polyppene på bunnen.

ØKOSYSTEMET ENDRER SEG

I Nordsjøen og kystøkosystemet i Sør-Norge ser det ut til å skje endringer; sukkertaren forsvinner, det er lite fisk og nedgang i mange sjøfuglbestander. Noen mener at mengden maneter har økt de siste årene, både her og i Middelhavet, men det vet vi ikke noe om. I Norge er det så godt som ingen forskning eller overvåking av maneter, selv om de er en viktig del av det marine økosystemet, spesielt om sommeren. Manetene er ikke kommersielle arter, og derfor får de seile sin egen sjø.

VÆR NYSGJERRIG!

Neste gang du ser en manet eller hundre, så la skrekken vike for nysgjerrigheten: kikk ned i vannet og se hvor fantastisk elegant de svømmer og hvordan fangtrådene "lever". Se etter småfisk som søker beskyttelse mellom trådene uten å brenne seg, og se om manetene klarer å fange et bytte. Garantert gøy!

Foto: Øystein Paulsen

Stormaneter i norske farvann

De vanligste manetene er rød brennmanet (*Cyanea capillata*) og glassmanet (*Aurelia aurita*). Disse forekommer hvert år i store mengder lokalt. Den blå brennmaneten (*Cyanea lamarckii*) er også årviss i Sør-Norge. To andre arter som regelmessig blir observert, er lungemanet (*Rhizostoma octopus*) og kompassmanet (*Chrysaora hysoscella*). Lungemaneten kan bli så stor og tung at man ikke klarer å få den om bord i båten hvis den er fanget i garn. Kronemanet (*Periphylla periphylla*) er en dypvannsart som trives i norske fjorder. Den kan forekomme i høye tettheter, og kan ta seg en tur til overflaten om natten. Fargen er karakteristisk dyprød til fiolett, og den har tykkere brenntråder enn andre maneter.